
ELS MODELS NARRATIUS A *LO RAT PENAT*. *CALENDARI LLEMOŚÍ* (1874-1885)

GUILLEM MOLLÀ BONONAD
guimobo@alumni.uv.es
Universitat de València

Resum: Aquest treball pretén explicar el període literari que coneixem amb el nom de la Renaixença. Més concretament, el tipus de literatura que s'hi va produir. A causa de l'abast d'aquesta etapa hem decidit basar-nos en l'anuari *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*. Atesa la diversitat d'escrits que basteixen aquesta publicació de la Renaixença valenciana s'han acotat els textos d'estudi als que s'emmarquen dins del que coneixem com a relats breus. És més, proposem en aquest treball una classificació del tipus de relats que s'hi troben a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*.

Paraules clau: Renaixença Valenciana, Calendari Llemosí, Narrativa breu, Models narratius.

NARRATIVE MODELS IN *LO RAT PENAT. CALENDARI LLEMOŚÍ* (1874-1885)

Abstract: In this article we want to explain the period known as Renaixença. More specifically, which kind of literature was produced there. Due to the duration of this period, we have decided to base on *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, an annual publication. Because of the diversity of that valencian Renaissance publication, we have selected some short stories as our subject of study. We have proposed, in this study, a classification based on the kind of stories published in *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*.

Key words: Valencian *Renaixença*, *Calendari Llemosí*, short stories, narrative models.

1. CONTEXT DE LA RENAIXENÇA AL PAÍS VALENCIÀ

Ens trobem a les acaballes del segle XIX, al període literari que coneixem amb el nom de Renaixença. En un moment històric on ja han aparegut els grans noms de la literatura d'aquesta etapa com són Jacint Verdaguer, Teodor Llorente, Àngel Guimerà, Constantí Llombart, etc.

La llengua catalana no ha passat encara per un procés de normativització i per tant, cada escriptor, lletraferit o potencial usuari escrivia com podia, com creia. No hi havia un model clar i uniforme de com s'havia d'escriure en català.

Per això, la salut lingüística i literària del català es podria descriure com a precària respecte d'altres literatures europees com la francesa o la castellana, per exemple. A més, els escriptors de la Renaixença no tenien un referent literari culte immediat, sinó que s'han de basar en els models del català medieval.

D'altra banda, cal remarcar també que no hi ha un circuit literari en català que permeta aglutinar els escriptors i promocionar-los, per això, els escriptors no poden professionalitzar-se. Així, trobarem gent amb voluntat de ser escriptor però que alhora es dedica a altres tasques relacionades amb el món de la lectura i l'escriptura com puga ser editor, periodista... i també lletraferits, gent que no tenint la voluntat de ser escriptors ho esdevenen perquè escriuen a causa de la gran sensibilitat que tenen per la llengua catalana i el seu estat actual.

Cal afegir que la Renaixença s'ha explicat tradicionalment com un enfrontament intern entre dos bàndols, un de més conservador i culte i un de més progressista i popular, els líders dels quals eren Teodor Llorente i Constantí Llombart, respectivament, i en paraules de Sanchis:

Mai no fou fàcil la col·laboració entre els dos grups de renaixentistes valencians. El de Llorente-Querol l'integraven universitaris, patricis i conservadors. El d'Escalante-Llombart era d'autodidactes, botiguers i menestrals republicans. Si ho polaritzàvem, diríem que era l'eterna rivalitat entre la levita i la brusa, entre el guant i l'espardenya. Manuel Sanchis (1982: 48)

Ara bé, sabem que aquesta visió dicotòmica de la Renaixença no és certa. Bona prova d'això la trobem en les constants col·laboracions que va haver-hi entre Llorente en publicacions de Llombart com de Llombart a les de Llorente. És més, una societat com Lo Rat Penat naix per aglutinar escriptors i lletraferits de totes les ideologies, prova d'això és que Llombart sense l'ajuda de Llorente no hauria pogut tirar endavant aquest projecte.

En resum, el context que trobem és poc favorable per al cultiu de la llengua i literatura catalana, a priori, i es van haver de fer molts esforços perquè això fóra possible.

2. DESCRIPCIÓ DE *LO RAT PENAT. CALENDARI LLEMOŚÍ* (1874-1885)

Aquesta publicació que és una gran desconeguda de l'època per al públic en general, naix al País Valencià de la mà de Constantí Llombart l'any 1874. La publicació es presenta en forma d'anuari i miscel·lània, és a dir un únic número per any on s'hi recullen textos de tota mena, des de poesia fins a teatre, passant per la narrativa i articles d'opinió, comentaris jocosos, etc.

Cal dir, però, que Llombart no és original i crea *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* no del no-res, sinó que el que fa és fixar-se en el *Calendari Català* de Pelai Briz i l'adapta al context valencià. Bona prova de l'admiració que sentia Llombart per aquesta publicació i el resultat que havia obtingut a Catalunya es pot trobar al pròleg que va escriure el mateix Llombart al primer número i també en la manera de construir la portada de la revista, feta a imitació del *Calendari Català*. És a dir, Llombart es fixa en un producte que funcionava a Catalunya i crea una adaptació per al País Valencià, com es pot observar comparant les portades i els títols de les revistes.

Cal afegir que la vida del *Calendari Català* va ser més llarga que no la de *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, que va ser substituït pel Periòdic Quinzenal Literari que es publicava cada quinze dies.

Pel que fa a la repercussió que va tenir *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, només cal veure com l'anunciava Llombart a la portada: «Compost, ab la distinguida col·laboració d'els mes reputats escriptors de Valencia, de Catalunya y de les Illes Balears per Constantí Llombart».

És a dir, que l'àmbit de publicació es pretenia que fóra els Països Catalans i per això calia comptar amb textos que foren d'autors de tot arreu de la nostra geografia. Val a dir que les pretensions de Llobart s'acompleixen com reporta Estrela: «Sense dubte una de les empreses editorials més reeixides de Constantí Llobart –i per extensió de la Renaixença a València– fou *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*» (Estrela 2005: 167).

3. SECCIONS FIXES

Tot i ser una miscel·lània hi havia diverses seccions que es mantenen fixes al llarg dels números. Una d'aquestes seccions són els pròlegs, que signa el mateix Llobart –excepte en els números corresponents als anys 1880 i 1881 (el 1882 la direcció va ser compartida), ja que Llobart es trobava convalescent i ho deixa a càrrec de Josep Maria Puig i Torralba– Al llarg d'aquests pròlegs, Llobart donava notícia dels esdeveniments lingüístics i literaris més importants d'arreu dels Països Catalans. Així doncs, podem trobar com Llobart es queixa de la situació del teatre al País Valencià, o troba esperança en la feina que s'estava fent a Catalunya per reestructurar el circuit literari, o bé reporta alguna notícia de les Illes. És també en aquesta secció on Llobart va esbossant el seu ideari, o el seu programa, per a la Renaixença, per tant és al llarg d'aquest pròleg on deixa entreveure que té en ment la fundació d'una mena d'acadèmia de la llengua –els fills de la Morta-Viva– i fins i tot també d'una associació on els lletraferits i escriptors en llengua catalana al País Valencià tingueren el seu espai: *Lo Rat Penat*. Són uns documents interessants, ja que podríem considerar-los una mena d'editorial o article d'opinió de Llobart, que ens reporta les notícies més destacades de l'època i el seu pensament.

A més d'aquests pròlegs, són destacables les biografies que solia signar el mateix Llobart. Aquestes biografies tracten sobretot d'escriptors coetanis, tot i que també es parla d'algun escriptor del segle XVIII. Tenen una estructura fixa que sol iniciar-se amb el lloc de naixement de l'autor, un breu esbós de la infantesa, on es dóna especial importància a la formació acadèmica que va rebre i també a quin motiu va despertar la passió per l'escriptura. A continuació, i de manera més extensa, es passa a explicar quines són les obres o tasques més rellevants que aquest autor o personatge va realitzar en la cultura catalana. Mitjançant aquesta secció de biografies es pretén donar a conèixer al gran públic autors i/o personatges rellevants de la nostra cultura.

D'altra banda també hi ha una altra secció fixa tot i que més tardana, ja que es comença a desenvolupar als últims números de *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*. Es tracta d'una secció anomenada Efemèrides de València: en aquesta secció es pretén informar els lectors sobre diversos aspectes rellevants del País Valencià però sobretot de la ciutat de València. Són algunes dades realment curioses, i desconegudes també, per al públic de hui en dia.

Cal destacar també la presència a cada número de la publicació, i sempre al final d'aquesta, d'uns quadres de conversions de mesures valencianes a mesures internacionals. La presència d'aquesta secció respon al fet que, en aquell període, moltes mesures que emprem actualment encara no estaven implantades i era més habitual l'ús de les mesures pròpies.

4. ALTRES SECCIONS

Al llarg de les pàgines que configuren *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* també trobem altres apartats, que si bé no són fixos, mereixen que els esmentem.

En tractar-se d'una miscel·lània, com hem dit anteriorment, s'hi troben publicats textos de diversos gèneres. El més prolífic de tots ells és el de la poesia, ja que és el gènere renaixentista per excel·lència. Hi ha bàsicament 3 grans temes que es tracten en la poesia d'aquesta època, i per tant en la qual trobem *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, aquests temes són la pàtria, la llengua i l'amor. Recordem que al segle XIX és quan s'exalten aquests valors en totes les literatures i cultures europees i hi ha un redescobriment del passat propi, per tant és lògic que aquests siguin els tres grans eixos que predominen en la poesia catalana d'aquesta època.

Un altre apartat del qual cal parlar és el dels assajos, gènere que es va cultivar al llarg de tots els números de la revista, però que adquireix un major protagonisme en els darrers números. Els assajos que s'hi publicaven feien referència a diversos temes, però sobretot els que més interessaven a aquests escriptors amateurs eren els referents a la llengua i cultura catalana. Per tant els assajos que trobarem tracten de gramàtica històrica, a un nivell bàsic i per donar a conèixer aquest tema a un públic més ampli; d'història de la llengua, com hem dit anteriorment el redescobriment del passat propi era un tema de gran interès. Fins i tot podem trobar algun assaig on es proposen unes mínimes normes gramaticals, ja que en aquesta època la llengua catalana es trobava en un estat prenORMATIU i cadascú escrivia com podia.

Per això podem dir que *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* és una publicació que va servir com a plataforma difusora d'idees pròximes a la normalització del català en tots els àmbits.

5. AUTORS DE NARRACIONS BREUS

Una altra part del nostre treball va consistir en quantificar el nombre de narradors que van publicar a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*.¹ En aquest sentit, és destacable que malgrat que a la portada i com a lema de la publicació s'hi trobe el «Compost, ab la distinguida col·laboració d'els mes reputats escriptors de Valencia, de Catalunya y de les Illes Balears per Constantí Llombart» no hi haja cap relat d'un escriptor illenc. Aquest fet obeeix, sens dubte, a les dificultats de la llengua catalana i del circuit literari, com hem anat assenyalant.

Ara bé, el nombre d'escriptors total ascendeix fins la xifra de vint-i-quatre autors. Aquests números es poden repartir més encara si diem que d'aquests escriptors tretze eren del País Valencià i nou de Catalunya. Cal apuntar també la presència de dues escriptores, una de cada territori amb un total de 3 narracions, dues d'elles premiades als Jocs Florals. Cal afegir que hi ha dos escriptors dels quals se'n desconeix l'origen, són: Antoni Cirujeda i Z. Gomeç. Tots dos van publicar una única narració al primer número de la publicació. Tot i que no hem pogut trobar informació d'ells en la bibliografia consultada, sí que es poden

¹ En aquest sentit, el treball d'Estrela és més general que el nostre, que se centra únicament en els autors de narrativa breu.

afirmar dues coses respecte a aquests autors. Pel que fa a Antoni Cirujeda, que segurament era valencià o que coneixia València, ja que la narració amb què col·labora està ambientada a València i l'horta de la ciutat. D'altra banda, de Z. Gomeç se sap que era aragonés, com ell mateix constata al seu relat: «Pero jó, Valencia [...] jo tinch altra pátria gicoteta [...] Ni ta hermosura, ni tes brillants luceros, podrán ferme olvidar ma giqueta pátria. Aragón! Montalban!»

Entre aquests escriptors hi ha notables diferències literàries, ja que alguns intentaven escriure per dignificar la llengua catalana i ho trobaven més una tasca altruista i d'oci que no un ofici.

Pel que fa als autors, cal dir que en poesia, *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, comptava amb col·laboracions de Llorente, Verdaguer i òbviament, Llombart. En teatre amb participacions de Guimerà. I en narrativa no dista molt d'aquests autors, ja que trobem alguna obra de Narcís Oller, dues narracions d'un jove Blasco Ibáñez, dues més de Manuela Agnès Rausell, premiades als Jocs Florals i també d'altres autors hui en dia ja desconeguts com Francesc Fayos o Emili Vilanova, entre altres.

Per tant, és evident que es tracta d'una publicació, que almenys a priori, hauria de fer-nos sentir curiositat per tota la llarga llista de noms que van publicar-hi, ja que alguns d'ells configuren les pàgines més brillants de la història de la literatura catalana d'aquest període.

5.1 NARRACIONS BREUS

Pel que fa a les narracions breus, cal dir que aquest gènere no és un dels més prolífics, ni a finals del segle XIX ni tan sols actualment. A més, la narrativa és un gènere que no va funcionar gaire en el Romanticisme en cap literatura europea, per tant no és estrany que durant la Renaixença als Països Catalans no trobem una gran producció de narrativa, i encara menys de narrativa breu.

Tot i això durant els 10 anys que va tenir de vida *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* s'hi van aplegar un total de 41 narracions, que tenint en compte les condicions totalment precàries del català, amb una llengua prenortativitzada, un circuit literari totalment inexistent i d'uns corrents que ja no eren moderns a les altres literatures europees, cal dir que és un producte digne i que s'ha d'estudiar i posar en valor en aquest context.

El nostre treball de recerca gira al voltant d'aquestes 41 narracions, en concret tracta d'establir una classificació per models narratius per poder comprendre millor el significat d'aquests relats i la importància que van tenir en aquest moment.

D'entrada definirem què entenem per model literari: són una sèrie de característiques que presenta un relat i que ens permet agrupar-los mitjançant aquesta categoria.

Així doncs, els models que s'hi troben a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* són cinc: el model moralista, l'històric, el costumista, l'humorista i el realista. Cal dir que alguns d'aquests models en comparació a altres literatures europees ja començaven a estar en desús, però tot i això és a les acaballes del segle XIX quan comencen a prendre volada en literatura catalana, i per això hi haurà algun model, com l'històric per exemple, que no resultarà tan explotat.

A continuació, exposarem una breu definició de cada model que s'ha trobat a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*.

Pel que fa al model històric, una possible definició és la que ens ofereix Simbor (1997b):

No podem seguir acceptant sense reserves la definició tradicional, ara mateix recordada, que concebia la novel·la històrica com la barreja de ficció i d'història. No, la novel·la històrica, si és novel·la, ha de ser necessàriament ficció. Això sí: una ficció amb uns lligams molt peculiars amb el món factual. Així la data, el nom propi i l'esdeveniment històrics de l'univers diegètic d'una novel·la històrica funcionen com a *marcadors de comparació*; és a dir, que el lector es veu expressament convidat a referir els enunciats a dos objectes, un dels quals és posat com a possible i l'altre com a real». I afegeix: «El novel·lista i l'historiador comparteixen els mateixos materials (esdeveniments i personatges de períodes passats), però l'objectiu i les regles del treball són diferents.[...] El novel·lista, parteix d'un objectiu o voluntat personals, de tal manera que l'elecció dels esdeveniments respon a un criteri intencional i premeditat. (Simbor 1997b: 109)

En altres paraules, aquest model es pot definir com tota narració que ambienta l'acció del relat en un determinat moment de la història. Aquest moment determinat de la història fa referència a dos aspectes, com són el temps i l'espai. Per tant, el moment temporal ha de ser un element fàcilment identificable perquè no és un temps remot ni un passat perdut, sinó que es tracta d'un temps que es coneix a la perfecció, de vegades fins i tot es pot delimitar el relat i encabir-lo en uns anys determinats. D'altra banda, l'espai tampoc no ha de suposar cap problema a l'hora de localitzar-lo, i per definir-lo s'haurà de tenir en compte el factor temps, que el marca clarament. Un altre dels elements clau a tenir en compte és l'aparició de personatges històrics que el lector ha de conèixer. Açò crea l'efecte de versemblança en el relat i el lector pot arribar a creure que allò que està llegint va ocórrer de veritat.

Respecte al model costumista, una possible definició és la següent:

Los costumbristas españoles han definido más de una vez su obra como testimonio de la transición española, del hondo cambio sufrido por la nación entre los días del antiguo régimen y el tormentoso período de la primera guerra civil. Aún más adelante, en tiempos en que la España anterior a 1812 no era sino un remoto recuerdo histórico, cada vez que vemos aparecer un costumbrista consciente de su obra, oiremos de su boca la afirmación del mismo propósito: dar fe de un cambio, de una revolución, de una evolución que ha transformado la faz de todo el país o de alguno de sus rincones pintorescos, y desahogar, entregándose al recuerdo, la nostalgia de todo lo desaparecido y olvidado. [...] La tendencia a buscar lo castizo y a satirizar lo moderno y extrangerizado, a evocar el recuerdo calmante de la pachorrenca vida de antaño, y la inquietud maravillada ante la vertiginosa vida moderna. (Montesinos 1983: 42)

No tant genèriques són les paraules de Simbor, que es refereix concretament a la literatura catalana costumista i *Lo Rat-Penat. Calendari Llemosí*:

Davant la necessitat de bastir un circuit literari inexistent, de guanyar-se un públic per a la literatura escrita en català, els renaixencistes aposten tàcticament per una producció populista basada en l'ingredient costumista. Es tractava de començar amb obres "festives", sense gaires escrúpols estètics, adreçades al consum d'un públic literàriament poc exigent. (Simbor 1997a: 358)

A més per definir el model, Simbor resumirà les paraules de Sanmartín i Aguirre i Llobart: «D'una banda l'afany moralitzador [...] I de l'altra l'objectiu de salvar de l'oblit, abans que el progrés se'ls emporte, tipus i costums d'una civilització sense futur» (1997a: 360).

En resum, dins el model costumista s'hi trobaran aquelles composicions on es descriuen aspectes de la vida diària d'un determinat moment de la història. La finalitat última

d'aquesta descripció pot ser molt diversa, ja que en alguns casos es pot tractar només de constatar unes formes de vida, bé siga perquè s'acaben o bé perquè només es vol deixar constància de l'estat actual de coses en aquell moment. La finalitat també pot ser satírica, és a dir, fer un relat de costums per riure-se'n. D'altra banda la finalitat també pot ser moralitzant. En definitiva, el que es pretén és fer una crònica dels costums d'una època i d'uns llocs determinats amb finalitats molt diverses.

D'altra banda el terme realisme és difícil de definir, a causa de les nombroses accepcions que se li han donat al llarg de la història de l'art, mostra d'això la dóna Georges Bafaro (1995: 3): «Le mot de “réalisme” est si largement usité dans le discours de la critique d'art qu'il a fini par en devenir flou, à force d'accepcions élargies».

No obstant això, hi ha dues possibles definicions que també ens ofereix el mateix autor:

«Le mot a été pris soit en bonne soit en mauvaise part, comme le remarque le dictionnaire Robert. Selon les convictions personnelles de celui qui s'exprime, le réalisme est perçu de façon positive et s'oppose à un idéalisme qui ignorait la réalité ou manifesterait un intérêt discutable pour ce qui n'existe pas en dehors de l'imagination». (Bafaro 1995: 3)

En altres paraules, que l'accepció més coneguda i establerta sobre el realisme diu que es tracta d'un model narratiu (d'una manera de fer art, en general) contrari a l'idealisme. Per tant, el realisme serà tota aquella manifestació artística que s'interessa pels fets verídics del món real.

D'altra banda, Bafaro reportarà unes paraules de Champfleury, que farà seues:

L'écrivain doit représenter uniquement ce qu'il a vu, sans la moindre altération, sans aucune atténuation. Il lui faut donc se débarrasser de tous ses préjugés esthétiques, moraux, philosophiques, qui gêneraient la spontanéité de la vision. «Le romancier ne juge pas, ne condamne pas, n'absout pas. Il expose des fait (*Le Figaro*, août 1856)». També afegeix el següent (1995: 58): «La volonté de raconter une histoire située dans un cadre existant, “constatable”, arrivée à des personnage de condition moyenne, voire populaire, de présenter une action sans parti-pris d'idéalisation psychologique, morale ou sociale, de refuser le travail de l'imagination, au nom de la vérité de la représentation du monde, de puiser éventuellement des sujets dans les faits divers ou la grisaille du quotidien, définit en théorie le réalisme tel qu'on le conçoit à partir de 1850». (Bafaro 1995: 38)

Aquestes darreres paraules de Bafaro són les més esclaridores a l'hora de dibuixar un perímetre per al model realista. Bafaro explica que una novel·la realista serà aquella que conte una història en un lloc existent. Els personatges seran un objecte en la narració, ja que no poden prendre partit psicològicament, és a dir, no emetran uns judicis morals o socials sobre el món que els envolta (si n'emeteren es tractaria d'un realisme posterior a l'època de la qual s'ocupa aquest treball). Els personatges només contaràn de la manera més fidedigna possible allò que veuen.

En resum, aquest model es pot definir com aquell que naix a principis del segle XIX a Europa i pretén contar uns fets de la manera més objectiva, versemblant i fidedigna possible. Es busca un apropament a la realitat i evitar al màxim les interferències que crea el narrador o el personatge a l'hora de presentar uns fets determinats al lector. És a dir, el que es pretén és fer que el lector crega que allò que està llegint és real i ha ocorregut de veritat.

Tot seguit haurem d'esmentar el model humorístic on es poden incloure totes aquelles narracions la finalitat de les quals siga fer riure el lector. Per fer açò es poden emprar molts

recursos estilístics com per exemple la ironia, la caricaturització dels personatges, la ridiculització, la burla, etc.

Aquestes composicions solen ser breus i d'un nivell literari més baix que les altres. Es pot pensar que serveixen com a exercicis d'iniciació per a alguns escriptors, per fer provatures en prosa. I en el cas del lector que no està familiaritzat en la lectura en català en aquella època serveixen per acostar-l'hi.

En aquest sentit, recordem l'opinió de Simbor (1997a: 365): «[...] Uns productes literaris publicats amb l'objectiu d'entretenir un públic ampli i literàriament poc exigent».

Pel que fa al model moralista s'hi encabeixen totes aquelles narracions que tinguen relació amb el comportament moral dels individus. Sol presentar-se una visió dual del comportament moral dividida en l'incorrecte i el correcte. L'aposta dels autors és condemnar l'incorrecte i potenciar el correcte. Solen fer servir exemples per posicionar el lector a favor del que és correcte o si més no per demostrar-li que aquest comportament és el més adient. Aquest gènere té una gran tradició en tota la literatura, prova d'això es troba en aquestes paraules:

Issus pour certains de l'Antiquité, s'inscrivant pour d'autres dans unes perspectives d'édification chrétiennes, apparentés pour plusieurs aux fabliaux, ils se signalent par leur souci d'enseignement. (Aubrit 2006: 11)

El que interessa d'aquesta afirmació és que el que importa en aquest tipus de relats és remarcar un ensenyament. Per presentar aquest ensenyament es faran servir exemples, com explica Aubrit (2006: 12): «L'exemple est le récit d'une brève anecdote destinée à illustrer un précepte chrétien [...]» Tot i parlar d'un precepte cristià es pot extrapolar a un precepte moral més general.

En definitiva, al llarg dels anys que es va publicar *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, s'hi pot observar una variada mostra de diferents narracions breus de tots els models que s'han descrit anteriorment.

6. CONCLUSIONS

En primer lloc, cal remarcar que, com s'ha pogut observar, la Renaixença també ofereix narracions i no només es limita a produir poesia, tot i que aquest últim és el gènere més majoritari en l'època. Al llarg de 10 anys que va durar la publicació, només s'han comptabilitzat 41 narracions breus, xifra que d'altra banda és rellevant per a l'època i el gènere en el que ens trobem.

En segon lloc, tot i la producció de prosa que s'observa al llarg de tots els números que configuren *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, el més destacable és el fet que els models narratius on s'inscriuen aquestes narracions ja començaven a ser superats en aquelles dates. Per exemple, en la literatura francesa el naturalisme, de la mà de Zola, ja començava a superar el realisme. És a dir, que els models que s'empren en aquesta publicació ja estaven en declivi. Com bé apunta Simbor (1997a: 367): «Només podem destacar dos narradors que intenten de superar el Costumisme i l'humorisme: Manuela Agnès Rausell i Vicent Blasco Ibáñez». Tot i això, als Països Catalans es seguia apostant per aquesta manera de fer literatura. En

aquest sentit es pot afirmar que el tipus de literatura que s'hi produeix en aquesta època, comença a ser tardana en comparació a la resta de literatures europees com apunta Simbor (1997a: 367): «En tot cas el recurs d'ambdós autors al model de novel·leta històrica no deixa de palesar l'endarreriment esteticoliterari de l'opció, quan ja el Realisme i el Naturalisme dominaven el gènere narratiu». I afegeix també (1997a: 358): «Es tractava de començar amb obres “festives”, sense gaires escrúpols estètics, adreçades al consum d'un públic literàriament poc exigent».

Tot i aquest endarreriment esteticoliterari al qual es refereix Simbor, cal no oblidar que es tracta d'una de les publicacions més importants de la Renaixença valenciana, ja que serveix per difondre el missatge de Llobart i alhora també és una de les publicacions puntals de literatura catalana de l'època. Bona prova d'això la dona Estrela (2005: 167): «Sense dubte una de les empreses editorials més reeixides de Constantí Llobart –i per extensió de la Renaixença a València– fou *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*».

Una altra qüestió destacable és el número de narracions de cada tipus. En aquest sentit és interessant remarcar que els models menys prolífics són l'humorístic amb 4 narracions i el costumista amb també 4 narracions. Són els menys prolífics perquè el costumisme era ja un producte molt explotat i l'humorístic és un model sense gaire ambicions literàries. Pel que fa al model realista s'han trobat 5 narracions. És el model que ja imperava i tot i així no hi ha una gran mostra. L'explicació rau en el fet que el circuit literari en llengua catalana en aquesta època és pràcticament inexistent i per això no s'explota més encara aquest model. Els models que més dominen són l'històric amb 13 narracions i el moralista amb 15. L'històric té aquest nombre de narracions publicades perquè és un model que pren volada amb el Romanticisme i en la literatura catalana es perpetua en la Renaixença. El model moralista és el més abundant perquè és el que resulta més fàcil d'entendre per al gran públic lector de l'època.

Pel que fa a la continuïtat del treball, poden haver-hi dues vessants: una destinada a aprofundir en la resta de textos publicats a *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí*, i així poder avaluar la publicació tota en conjunt i no només la part referent a la prosa, concretament a la narrativa breu. El sentit d'aquesta continuïtat seria observar si els mateixos autors que publiquen textos en prosa ho fan també en vers, quines temàtiques s'hi troben i si eren vigents en el moment d'escriure o per contra ja estaven en desús en la resta de literatures europees.

D'una altra banda, la continuïtat de la recerca es podria plantejar fent un treball per comparar la producció de narrativa breu de *Lo Rat Penat. Calendari Llemosí* amb la d'un altre anuari de característiques semblants a Catalunya, o fins i tot amb una altra literatura com pugui ser la francesa, per exemple. Fent aquesta comparativa, es podria observar quins eren els models que s'empraven en francès o quins eren els models que s'empraven a Catalunya, si eren els mateixos o si, per contra, eren uns altres.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Aubrit, J. P. (2006) *Le conte et la nouvelle*, París, Armand Collin.
 Bafaro, G. (1995) *Le roman réaliste et naturaliste*, París, Ellipses.
 Bover, A. (1998) «Historia de la literatura III», dins Butinyà, Júlia (coord.), *Literatura catalana II (Siglos XVI-XIX)*, Madrid, Universidad Nacional de Educación a Distancia.

- DIEC = Diccionari de la llengua catalana (2007), 2a ed., Barcelona / Palma / València, Enciclopèdia Catalana / Edicions 62 / Publicacions de l'Abadia de Montserrat / Moll / 3 i 4. En línia: <<http://dlc.iec.cat>>. [Consulta: 15 juny 2014].
- Estrela, J. E. (2005) «L'interés pel passat històric a Lo Rat Penat. Calendari Llemosí» dins Escartí, V. J. & Roca, R. (ed.), *Constantí Llombart i el seu temps*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Estrela, J. E. (2013) *Escriptors i literatura al Calendari Llemosí (1874-1883)*, València, Institució Alfons el Magnànim.
- Fuster, J. (1985) *La decadència al País Valencià*, Barcelona, Curial.
- Gálvez, J. & Gómez Martín, F. J. (2001) «La periodització del procés literari», dins Ollé, M. & Pla i Arxé, Ramon; Subirana, J. (coord.), *L'estudi de la literatura catalana: ordre i cànon*, Barcelona, Universitat Oberta de Catalunya.
- Gran Enciclopèdia Catalana* (1986), 2a ed., Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Gran Enciclopedia de la Región Valenciana* (1973), València, Gran Enciclopedia de la Región Valenciana.
- Igual, A. (1959) *Història de "Lo Rat-Penat"*, València, Ajuntament de València.
- Lo Rat Penat. Calendari Llemosí (1875-1884)*, v. 1-10, col·lecció facsímils, 2, València, Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Montesinos, J. (1983) *Costumbrismo y novela: ensayo sobre el redescubrimiento de la realidad española*, Madrid, Castalia.
- Roca, R. (2005) «Les relacions entre Teodor Llorente i Constantí Llombart», dins Escartí, V. J. & Roca, R. (ed.), *Constantí Llombart i el seu temps*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Roca, R. (2007) *Teodor Llorente, líder de la Renaixença valenciana*, València, Universitat de València.
- Rossich, A. (1985) «Contra el terme 'Decadència'», *Papers Empordanesos*, 18.
- Rossich, A. (1989) «Renaixement, manierisme i barroc en la literatura catalana», dins Badia, A. M. & Camprubí, M. (ed.), *Actes del Vuite Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Tolosa de Llenguadoc, 12-17 de setembre de 1988)*, II, Barcelona, Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Rossich, A. (1990) «La literatura catalana entre el barroc i el romanticisme», *Caplletra*, 9.
- Rossich, A. (1994) «Decadència i Renaixença: una visió programàtica de la literatura catalana. La literatura del XVI i del XVII vista des de la Renaixença», dins Jorba, M.; Molas, J. & Tayadella, A. (eds.), *Actes del Congrés Internacional sobre la Renaixença (18-22 de desembre de 1984)*, II, Barcelona, Curial.
- Rossich, A. (1997) «És vàlid avui el concepte de decadència de la cultura catalana a l'època moderna? Es pot identificar decadència amb castellanització?», *Manuscrits*, 15.
- Rossich, A. (2004) «Decadència? Aquesta no és la qüestió», *Serra d'Or*, 529.
- Rossich, A., coord. (2009) *Panorama crític de la literatura catalana*, Barcelona, Vicens Vives.
- Sanchis, M. (1982) *Renaixença al País Valencià: estudi per generacions*, València, Eliseu Climent.
- Simbor, V. (1997a) «La Renaixença i la normalització literària» dins Carbó, Ferran et alii, *Escalante i el teatre del segle XIX*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Simbor, V. (1997b) «Sobre la novel·la històrica actual», *Caplletra*, 22.

Tubino, Francisco Maria (2003) *Historia del Renacimiento Literario Contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia*, Urgoiti, Pamplona, Pere Anguera.

